

A nagygyárádi kékfestő műhelyben

Sárdi János nemrég töltötte be kilencvenedik életévét. Ő a legidősebb honi képviselője a kékfestő szakmának. Korát meghazudtoló hévvel és lelkesedéssel mesél az inasévekről, a háborúról, a kékfestő szakma trükkjeiről. Kalandos életéről vaskos könyvet lehetne írni.

A virágos udvaron és a műhelyben pedáns rend fogad, látszik, hogy itt mindennek van gazdája. Természetesen az idős mestert a műhelyben találom, valami tennivalót mindig keres, és talál is magának. Az utóbbi években unokájának, Andornak segít, aki szintén a kékfestő szakmát választotta hivatásának. Andor, a Népművészet Ifjú Mestere éppen fát hasogat a hátsó kertben, így János bácsit faggatom a kékfestő mesterségről.

János bácsi Nagynyáradon született, ott töltötte gyerekkorát. Nagyszülei földművesek voltak, így ő is sokat járt dolgozni a szőlőbe, ezért szülei a földművesség felé próbálták terelgetni, de az neki nemigen tetszett. Azokban az időkben az asszonyok kékfestő ruhákat viseltek, így János bácsi gondolt egyet, és 1933-ban – tizenhárom évesen – beállt egy bolyi kékfestőhöz inasnak. Kemény időszak volt ez számára. Sokáig nem a kékfestés rejtjelmeit sajátította el, hanem lovakat csutakolt, az udvart sepregette, vagy éppen a mesteraszony szavait leste, hogy mikor szaladjon a boltba.

Aztán elteltek az inasévek, amire még fél évet rá kellett húzni, az ingyen taníttatás fejében, majd egy évig segédként is dolgozott, de kevés volt a fizetség. Egy újsághirdetésre jelentkezve került fel Pestre, ahol a kelmefestő és vegytisztító szakmát is kitanulta. Kitért a háború, és bevonult katonának. Megjárta Ukrajnát,

ahová vonattal vitték őket, és gyalogosan tértek haza. A székesfehérvári csatában megsebesült, a háború után hazatérve dolgozott erdőn és mezőn, majd 1947-ben mestervizsgát tett, és kiváltotta az iparendélyét. Ötven éven keresztül dolgozott és vásározott, mikoris nyugdíjba vonult, és átadta a stafétabotot unokájának...

A kékfestés egy igen bonyolult és hosszadalmas vegyi eljárás, mely a gátlónyomás technológiáján alapszik. Az első munkafázis megkezdésétől az utolsóig 2-3 hét telik el, ami 1200 méternyi anyag előállítását jelenti. Régen a gátlóanyag összetétele, a festék kikeverése és a festési technika féltve őrzött, hétpecsétes titok volt.

De nézzük csak, hogy is készül a gyönyörű fehér mintás, mosásálló kék kelme! Szükség van jó minőségű szövetre, melyet először szódás vízben kifőznek, majd jöhet az öblítés, szárítás, amit a keményítés követ.

Ekkor már kékfestésre alkalmas az alapanyag. A mintázáshoz János bácsinak több száz darabból álló nyomóminta gyűjteménye van, melyek egy részét ő készítette, természetesen kézi munkával. Megrendelésre ma is készít egyedi nyomómintákat, általában borászok, éttermek keresik meg ilyen kéréssel. A felfeszített vászonra a mintákat kézzel vagy géppel viszik fel. Egy 1880-ban készült mintázógéppel a méterárut mintázzák, az egyedi darabokat pedig kézzel. A munka ezen részéhez nagy precizitás és ügyesség kell. A tejföl sűrűségű gátlószer megszáradása után következik az indigós színezőfürdő, melyet a kellő színnyeltség eléréséhez többször megismételnek. Ezután ismét öblítés és szárítás következik, majd a mángorló gépen kisimítják a kész anyagot. Nincs más hátra, mint méretre szabni, beszegni, és lehet indulni a vásárba...

Sajnos a szakma kihalófélben van, Magyarországon napjainkban a kékfestéssel mindössze tucatnyi családi műhely foglalkozik.

Sárdi János és Auth Andor kékfestők
Nagynyárad, Dózsa Gy. u. 5. – Tel.: 69/374-142, 20/581-1849